

Osemdeset let prof. dr. Janka Prunka

Leta hitro tečejo, a če nam ne uidejo, lahko storimo tisto, kar nas je spremljalo do tedaj. To velja tudi za jubilej uglednega zgodovinarja v domovini in v svetu, zaslužnega profesorja ljubljanske univerze in prepoznavno javno osebnost dr. Janka Prunka, ki je zdaj, tudi po svoji osemdesetletnici, še vedno polno predan svojemu zgodovinarskemu in drugemu ustvarjanju. Svojih osemdeset let je obhajal konec leta 2022 in da potrdimo, kar smo pravkar zapisali, se je v času, ki je med tem potekel, podpisal še pod eno

obsežno monografsko delo.

Janko Prunk je svojo življenjsko pot začel v Loki pri Zidanem Mostu 30. decembra 1942. Po opravljeni maturi na celjski gimnaziji je leta 1961 vpisal študij zgodovine in sociologije na Filozofski fakulteti (FF) v Ljubljani in se leta 1966 zaposlil na današnjem Inštitutu za novejšo zgodovino. Kmalu je postal eden od tistih raziskovalcev, ki so odločilno prispevali k razvoju vsebinsko širokega in modernega obravnavanja slovenske novejša zgodovine. Na FF je leta 1972 magistriral s temo *Slovenski krščanski socialisti med šestojanuarsko diktaturo 1929–1934*, 1976 pa doktoriral z obravnavo idejnopolitičnega razvoja krščanskosocialističnega gibanja na Slovenskem med svetovnima vojnama. Disertacija je v knjižni obliki izšla pod naslovom *Pot krščanskih socialistov v Osvobodilno fronto slovenskega naroda* (1977). Za študijo je leta 1980 prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča. V letih 1975–1979 je deloval kot profesor na Pedagoški akademiji v Ljubljani, v tem času (1976) pa je začel predavati tudi na današnji Fakulteti za družbene vede (FDV). Po vrnitvi na inštitut se je posvetil politični zgodovini Slovencev v prvi jugoslovanski državi ter posameznim vidikom političnega dogajanja med drugo svetovno vojno na Slovenskem. Pritegnila ga je tudi dinamika slovenske narodnopolitične misli. Leta 1986 je objavil študijo *Slovenski narodni programi: narodni programi v slovenski politični misli od 1848 do 1945*, v kateri je predstavil še izbrane politične programe iz tega obdobja. Študija je izšla tudi v srbskem jeziku. Zanj je leta 1987 prejel nagrado *Vstaje slovenskega naroda*. V tem letu je pripravil tudi zbornik člankov in razprav, ki jih je do leta 1945 napisal predvojni krščanski socialist akad. prof. dr. Bogo Grafenauer (*Slovensko narodno vprašanje in slovenski narodni položaj*).

Za Janka Prunka je značilno, da ob znanstvenem delu pozorno spremlja tudi tekoče družbeno in politično dogajanje. Konec osemdesetih let je bil plod tega zanimanja zbornik intervjujev, ki jih je objavil z vodilnimi ideologi in politikami starih in novih političnih strank ter predsednikom Predsedstva RS in slovenskim članom Predsedstva SFRJ Milanom Kučanom in dr. Janezom Drnovškom (*Nova slovenska samozavest: pogovori s slovenskimi političnimi prvaki*, 1990). V naslednjih letih je objavil še več knjig. Leta 1992 je izšel *Slovenski narodni vzpon: narodna politika (1768–1992)*, leto kasneje je v soavtorstvu z Branimirjem Nešovićem objavil prvi slovenski postsocialistični in postjugoslovanski učbenik za zgodovino 20. stoletja *20. stoletje: zgodovina za 8. razred osnovne šole*, leta 1994 je sledila *A brief history of Slovenia: historical background of the Republic of Slovenia* (1994–2008 je izšla tudi v italijanskem, nemškem, slovenskem in finskem jeziku) in v tem letu je presenetil še kot soavtor odličnega *Vodnika po slovenskih vinorodnih okoliših*. Leta 1995 je sodeloval pri pripravi sintetičnega pregleda *Ključne značilnosti slovenske politike v letih 1929–1955*, ki ga je za potrebe Državnega zbora RS pripravila skupina zgodovinarjev, leta 1996 pa je skupaj z Martinom Ivaničem pripravil *Osamosvojitve Slovenije: s kratkim orisom slovenske zgodovine*.

Če se zadržimo na monografski ravni Prunkovega raziskovalnega dela, nas čaka še navedba vrste problemsko širokih zgodovinopisnih in politoloških študij. Že leta 2003 je za Zentrum für Europäische Integrationsforschung Univerze Friedricha Wilhelma v Bonnu pripravil krajšo študijo *Die rationalistische Zivilisation – zasnovo svojih kasnejših velikih del Racionalistična civilizacija: 1776–2000* (2008) in *Zgodovina Evrope v dobi racionalistične civilizacije 1775–2015* (2015). Leto kasneje je objavil *Zgodovino ideoloških spopadov med vojnama*, sledili sta *Parlamentarna izkušnja Slovencev* (soavtorici Cirila Toplak, Marjetka Hočevnar, 2005, 2006), v kateri so predstavili slovensko parlamentarno dejavnost od leta 1848 do 2000 oziroma 2004, in nato *Racionalistična civilizacija 1776–2000*. Slednjo je nadgradil s svojim drugim monumentalnim delom – *Zgodovina Evrope v dobi racionalistične civilizacije*. Ti, v slovenskem zgodovinopisju edinstveni deli, razkrivata avtorjevo duhovno in kulturno razsežnost, vpeto v izjemno široko zgodovinsko, politološko, sociološko, filozofsko, kulturno, umetnostno, antropološko in etičnomoralno vedenjsko obzorje, v katerem razjasnjuje zgodovinsko izoblikovanje moderne evropske družbe. Po našem prepričanju pomenita enega od ključnih kvalitativnih označevalcev slovenske zgodovinopisne misli. Na svoji knjižni polici bi ju moral imeti vsak, ki ga zanima domišljen in celovito podprt pogled na zadnjih 250 let evropske zgodovine. Če na tem mestu označimo Prunkovo razumevanje racionalizma, le-to izhaja iz Kantove kritike racionalizma ob koncu 18. stoletja. Kant je ob njega postavil transcendentno etiko, ki more uravnavati človekovo ravnanje in pustil transcendentno sfero veri. Za *Zgodovino Evrope v dobi racionalistične civilizacije* je leta 2016 upravičeno prejel *Zoisovo nagrado*.

Med obema zaobjemoma evropske zgodovine se je Janko Prunk ponovno posvetil tudi slovenski. Skupaj z Marjetko (Hočevnar) Rangus je predstavil stoletje slovenskega političnostrankarskega razvoja 1890–1990 (*Sto let življenja slovenskih političnih strank 1890–1990*, 2014), to je od začetka večstrankarskega političnega

življenja na Slovenskem do njegovega ponovnega pojava po izteku socialističnega političnega monizma leta 1990. Ves čas svojega znanstvenega dela pa je sodeloval na vseh pomembnih zgodovinskih znanstvenih simpozijih doma in v tujini, ob tem objavljaj tudi v tuji znanstveni periodiki in vseskozi v domači, ter sodeloval pri leksikografskih, kronoloških in enciklopedičnih delih o obči in slovenski zgodovini. Lani je k njenemu poznavanju prispeval novo delo *Zgodovina slovenske politične misli*, v kateri je povezal in dopolnil svoja poglobljanja v novejšo narodno zgodovino in predstavil raznovrstne slovenske politične poti od pomladi narodov leta 1848 do sprejetja Ustave Republike Slovenije leta 1991.

Za Prunkovo znanstvenoraziskovalno pot je bilo pomembno izpopolnjevanje v tujini. Leta 1969 se je študijsko izpopolnjeval v Leipzigu, 1973 na Institut für europäische Geschichte v Mainzu in 1978 v École de hautes études en sciences sociales in na Institut Maurice Thores v Parizu. V študijskih letih 1984–1985 in 1994–1995 je bil kot Humboldtov štipendist gostujoči profesor na Univerzi v Freiburgu, kot gostujoči profesor pa je v letih 1988–1989 predaval tudi na Univerzi v Kölnu. Leta 1995 se je posebej posvetil pedagoškemu delu. Z inštituta je odšel na FDV, kjer so ga že leta 1988 izvolili so rednega profesorja. Na fakulteti je do upokojitve leta 2012 predaval občo zgodovino in zgodovino politične misli. Dejaven je bil tudi kot mentor pri diplomskih, magistrskih in doktorskih delih. V priznanje njegovemu pedagoškemu delu mu je Univerza v Ljubljani leta 2014 podelila naziv zaslužnega profesorja.

Živo zanimanje za aktualna družbena in politična vprašanja je Janka Prunka vodilo tudi v politiko. V letih 1992–1993 je bil minister za Slovence po svetu in narodnostne manjšine v Sloveniji v prvi Drnovškovi vladi. Leta 1999 je postal Ambasador znanosti Republike Slovenije, vrsto let pa je deloval v krščanskosocialističnem društvu 2000 in v uredniškem svetu društvene revije *Revija 2000*. Sodeloval je tudi z Uradom Vlade Republike Slovenije za informiranje in za njegove potrebe pripravil pregled slovenskega zgodovinskega razvoja, ki so ga vključili v publikacijo *Dejstva o Sloveniji* (poslovenjeni naslov); publikacija je v letih 2007–2011 izšla v španskem, angleškem, francoskem in nemškem jeziku.

Pri tako živem in išočem duhu, ki vodi Janka Prunka, nas ne more presenetiti, da je svojo ustvarjalno silo izrazil tudi na literarnem področju. Leta 2021 je objavil roman – *Iskanje pristana*, s katerim je storil tisto, kar le izjemoma priključijo poznavalce posameznih zgodovinskih obdobj in njihove idejne podobe. Ob celotnem korpusu opravljenih raziskav se je odločil še za literarno preslikavo svojega razumevanja obdobja in ljudi, ki so ga kot zgodovinarja opazno zaznamovali: krščanskih socialistov v idejnem in političnem zgoščevanju časa pred drugo svetovno vojno na Slovenskem in v prvih letih njenega poteka. Pred ta duhovni, čustveni in umetniški izziv ga je postavil navdih za izris osebnega videnja posameznikovih eksistencialnih preizkušenj, ki mu jih nameni prelomno zgodovinsko dogajanje. Roman temelji v avtorjevem personalističnem prepričanju v družbeno ureditev, ki osebo kot moralni subjekt, absolutno spoštuje.

Janko Prunk je mnogo prispeval k slovenskemu zgodovinopisju in družboslovni misli. S svojo raziskovalno zavezanostjo že dolga leta širi spoznavni prostor

naše vede in razjasnjuje zgodovinsko pogojenost bivanjskega položaja današnjega slovenskega človeka. V to ga vodijo intelektualna prodornost, velika strokovna razgledanost in volja po sprejemanju vsakovrstnih izzivov, ki se prikazujejo na njegovem miselnem polju. V zavesti o teh duhovnih dobrinah mu iskreno čestitamo za njegovih jubilejnih osemdeset let in želimo nadaljnji snovateljski pogled v prihodnost!

Jurij Perovšek